

Disse retningslinjer for udformning af udgravningsberetninger er udarbejdet i 2002. Der er siden sket ændringer, som ikke er med i versionen fra 2002. Frem til de reviderede retningslinjer er klar, vil retningslinjerne fra 2002 være tilgængelig med forbehold for mangler.

RETNINGSLINJER

20. DECEMBER 2002

Retningslinjer for udformning af udgravningsberetninger

Efter afslutningen af en arkæologisk udgravning skal der udarbejdes en beretning over udgravningens resultater og den tilhørende dokumentation.

Nærværende vejledning angiver retningslinjerne for beretningens struktur og indhold og skal sikre en ensartet og sammenlignelig udarbejdelse af beretninger.

En kopi af beretningen afleveres senest inden udgangen af det følgende kalenderår til Kulturarvsstyrelsen. Kopien indgår senere i Nationalmuseets arkiv.

Den indsendte beretning skal indeholde den komplette beretningstekst samt anlægsbeskrivelser, fundliste, fotoliste, tegningsliste, liste over naturvidenskabelige prøver m.m. og en oversigtsplan. Hvis udgravningen strækker sig over flere år, afleveres der efter hver sæson en beretning.

Udgifterne til udarbejdelse af beretningen skal være indeholdt i det budget, der efter godkendelse i Kulturarvsstyrelsen er den økonomiske ramme for den enkelte arkæologiske udgravning. Der henvises til Retningslinjer for udarbejdelse af budgetter til arkæologiske udgravninger.

I de tilfælde, hvor andre end Kulturarvsstyrelsen betaler for en arkæologisk udgravning, skal der udfærdiges en kortfattet rapport til bygherre/anlægsmyndighed.

Rapporten skal udformes i en læseværdig og overskuelig form og sendes til bygherre/anlægsmyndighed og Kulturarvsstyrelsen snarest muligt efter udgravningens afslutning. Retningslinjer for denne rapport er indeholdt i nærværende retningslinjer.

Udgifterne til udarbejdelse af rapporten til bygherre/anlægsmyndighed skal være indeholdt i budgettet til den enkelte arkæologiske udgravning. Der henvises til Retningslinjer for udarbejdelse af budgetter til arkæologiske udgravninger.

Sammen med udgravningsberetningen afleveres en opdateret udgave af fundanmeldelsen og en kortkopi med tydelig angivelse af fundstedet. Husk på fundanmeldelsen at angive, om der er tale om opdatering af en eksisterende sag.

Der er ved udarbejdelsen af nærværende retningslinjer taget højde for den kommende digitale fundanmeldelse og øvrige digitale dataudveksling.

Beretningens struktur og indhold

Beretningens overskrift disponeres som følgende: Akronym, j.nr., stednavn, matr. nr. og ejerlav, sogn, herred, amt. Stednr. og sb.nr. KUAS j.nr.

Eksempel:

OBM 6715 Strandby Gammeltoft Syd, Strandby by matr. 26a, Hårby sogn, Båg herred, Fyns tidl. Odense amt. Stednr. 080209-57 (KUAS j.nr).

Beretningens titel med oplistning af vigtigste dateringer, anlægstyper (i kronologisk rækkefølge) og udgravningsleder.

Eksempel:

Beretning for udgravning af grube fra MN II, hellekiste fra SN (?), grube og enkeltfund fra romersk jernalder, anløbsplads fra yngre germanertid/vikingetid samt agerspor fra middelalder-nyere tid. Udført af stud.mag. Susanne Klitgaard og museumsinspektør Mogens Bo Henriksen for Odense Bys Museer i juni-oktober 1998.

Indholdsfortegnelse

Abstract	#
Undersøgelsens forhistorie.....	#
Administrative data.....	#
Øvrige data	#
Topografi, terræn og undergrund.....	#
Målesystem.....	#
Udgravningsmetode	#
Undersøgelsens resultater.....	#
Fremtidigt arbejde.....	#
Anlægsliste	#
Anlægsbeskrivelse	#
Fundliste.....	#
Fundbeskrivelse	#
Tegningsliste.....	#
Fotoliste.....	#
Liste over måledata.....	#
Liste over naturvidenskabelige undersøgelser	#
Matrix	#

Abstract

Abstractet skal indeholde et kort resumé på ca. 5 linjer – ved større udgravninger dog lidt mere. Her opregnes fund og anlæg fra alle de perioder, som er påvist ved udgravningen, og det beskrives, på hvilket grundlag, dateringen er foretaget (typologi, stratigrafi, naturvidenskabelige dateringer). Da abstractet senere skal anvendes til Arkæologiske Udgravninger i Danmark, kan man med fordel slå op i den seneste årgang for at få et indtryk af en hensigtsmæssig og dækkende disposition. Efter dette afsnit laves tvungen ny side, så side 1 er forbeholdt beretningens overskrift, indholdsfortegnelse og abstract.

Undersøgelsens forhistorie

Dette afsnit starter altid på beretningens side 2.

I dette afsnit gennemgås grunden(e) til, at undersøgelsen er iværksat (anlægsarbejder, råstof, pløjning, selvvalgt forskning m.v.). Hvorfor graves der overhovedet på det konkrete sted? Der henvises evt. til tidligere undersøgelser, hændelser eller evt. skriftlige kilder/kartografiske kilder. Samtidig redegøres der for undersøgelsens centrale problemstillinger.

Der redegøres for, hvad den konkrete beretning dækker (f.eks. et års kampagne eller flere gravekampagner).

Administrative data

Heri opregnes den administrative sagsgang med henvisning til relevante §§ i museumsloven. Brevvekslinger med bygherre/finansierende myndighed, Kulturarvsstyrelsen m.v. oplyses kort for at sikre, at man ved genoptagelse af en konkret sag altid kan gennemskue sagens administrative forløb. Der redegøres for finansieringen af udgravningen.

Afsnittet oplyser om hvilken institution, der er ansvarlig for undersøgelsen, og hvor originaldokumentation og oldsager opbevares efter undersøgelsens afslutning.

Øvrige data

Start- og slutdato for udgravningen, udgravningsdeltagere, udgravningsleder, type gravemaskine, ejer af denne, vejrforhold (herunder vejrgener: frost, tørke, sandflugt, stærk regn m.v.), lodsejers og/eller forpagters navn og adresse m.v.

Hvis andre end den beretningsansvarlige har deltaget i indtastningen af data i udgravningsberetningen, anføres det her.

Evt. formidlingstiltag eller bidrag til skrevne og elektroniske medier i forbindelse med undersøgelsen kan indføres her.

Topografi, terræn og undergrund

Der henvises indledningsvis til relevant kortmateriale. Herefter gennemgang af landskabstype, højdeforhold, jordbundsforhold, aflejringsforhold (moræne/smeltvandsaflejring, vådbundsaflejring, terrænregulering, påfyld m.v.). Muldtykkelse samt undergrundens og muldlagets karakter beskrives også.

I forbindelse med undersøgelser af sene forhistoriske eller middelalderlige anlæg gennemgås også lokalitetens placering i forhold til den historiske topografi, f.eks. i forhold til infrastruktur, kommunikation, matrikulering, afgrænsning, central/perifer placering, social struktur, relation til centrale institutioner (f.eks. domkirke) m.v.

Målesystem

Horisontalt

Her beskrives det anvendte *lokale* koordinatssystems udlægning og orientering samt ikke mindst dets fiksering i terræn (nedgravede jernrør, elektronisk indmålt i landskoordinat eller i forhold til faste punkter etc.). Der henvises til plan over målesystem eller evt. lister med måledata. Det beskrives, hvilke redskaber og instrumenter (målebånd, vinkelprisme, totalstation, felt pantograf m.v.), der blev brugt ved opmålingen. Evt. estimeringer af fejlfælgelser nævnes.

Hvis det lokale målesystem er fixeret i forhold til landskoordinater (hvilket bør tilstræbes i alle tilfælde), anføres det, om det er i forhold til UTM eller System 34.

Ved GPS-opmåling anføres system og evt. fejlfælgelser.

Vertikalt

Oplysning om kikkertopstilling og fixpunkt, daglig aflæsning (sigteplan) og kote i forhold til DNN, hvor det anses for nødvendigt. Der henvises til evt. skitser over det vertikale målesystem.

Udgravningsmetode

Beskrivelse af metodikken – fra muldafrømning til soldning, detektorafsøgning m.v. Blev der anvendt skovl, ske eller maskine til snitning af anlæg etc. Hvis der soldes, angives det, om der er tale om våd- eller tørsoldning, ligesom maskestørrelsen anføres.

I detaljer beskrives den strategi, der er valgt med henblik på soldning, naturvidenskabelige prøveudtagninger, anvendelse af metaldetektor og indsamling af f.eks.

knoglemateriale, keramik og metal. Kort redegørelse for undersøgelsens tekniske data: Registreringssystem og dokumentationsomfang.

Beskrivelse af dokumentationsteknik og niveau (digital opmåling af anlæg, tegning, fotografering, snitbeskrivelse m.v.).

I dette afsnit argumenteres der for de prioriteringer og metodiske overvejelser, som er gjort i forbindelse med undersøgelsen. Herunder anføres ændringer af metode, total eller partiel undersøgelse, fredning, friholdelse m.v.

Undersøgelsens resultater

Afsnittet indledes med en opgørelse over det antal kvadratmeter, som blev undersøgt på den pågældende lokalitet. Endvidere skal angives en vurdering af, hvor stor en del af lokaliteten, der er undersøgt.

Afsnittet skal rumme et resumé af udgravningens resultater med opregning af antal konstruktioner og anlæg, fordelt på de enkelte anlægstyper (f.eks. 7 treskibede

huse, 4 murede kældre, 8 brønde, 5 kogegruber, 124 stolpehuller, 6 jordfæstegrave etc.). Dateringen på de enkelte anlægsgrupper må gerne anføres.

Sammenfatningen af undersøgelsens resultater skal give en oversigt over *alle* lokalitetens kronologiske faser fra sen-glaciertiden til nyere tid. Her bør det tilstræbes, at dateringerne er så specifikke som muligt (altså ældre romertid i stedet for ældre jernalder, 1400-tallet i stedet for senmiddelalder etc.).

Indledningsvis nævnes antallet af fundnumre. Der gives en oversigt over grupper af genstandsfund fra lokaliteten med fremhævelse af de vigtigste (snævert daterbare) genstande. Husk henvisning til fundnummer og anlægsnummer.

Resultatet af evt. naturvidenskabelige undersøgelser incl. dateringer indføres i afsnittet med henvisning til relevante rapporter.

Afsnittet afrundes med en diskuterende sammenfatning af udgravningens samlede resultater og de enkelte anlægs/konstruktioners relationer i tid og rum.

Evt. refereret litteratur anføres efter afsnittets sidste del.

Fremtidigt arbejde

Det vurderes, om det er muligt/lønsomt at foretage yderligere undersøgelser på stedet. Det angives også, hvis videre arbejde synes helt formålsløst. I positivt fald skal anføres, hvor fremtidigt arbejde med fordel kan iværksættes samt – i forlængelse heraf – en vurdering af arbejdets omfang.

Hvis det ved beretningsskrivningen vurderes, at det undersøgte materiale har potentiale til supplerende naturvidenskabelige undersøgelser, publicering, formidling m.v., anføres det her.

Oldtidsløse Museum d. 10. april 2002

Rune Steen Hugger

Museumsinspektør

Efter underskriften laves tvungen ny side, så de efterfølgende bilag (lister m.v.) starter på en ny side. For at sikre, at data til listerne i beretningen er så ensartet som muligt, kan man med fordel anvende fortrykte gravebogssider, der er disponeret som de i beretningen anførte lister.

Anlægsliste

Husk at indtaste alle anlæg – og husk at angive evt. feltnummer og tegningsnummer. Dispositionen kan laves som følgende:

Anlæg Tegn. Felt Koordinat Type

A 1 C 120/502 Kogegrube

B 2 C 210/534 Affaldsgrube

Anlægsbeskrivelse

En anlægsbeskrivelse skal indeholde følgende elementer:

En angivelse af om anlægget blot er beskrevet i fladen, om det er snittet, og om det evt. er helt udgravet. Angiv også her hvis der f.eks. i et konkret anlæg er foretaget soldning/flotering, detektorafsøgning eller andet.

En beskrivelse af form, orientering samt dimensioner.

Fyld/materialer, aftegning i forhold til omgivende jordlag/undergrund.

Indre strukturer (f.eks. stolpe-, kiste- eller skeletspor, gulvlag, ildsteder etc.).

Angivelse af fund og naturvidenskabelige prøver fra anlægget (incl. liste over fundnumre).

Oplisting af den dokumentation (fotos, tegninger) der er lavet af anlægget.

Oplisting af forstyrrelser (dyregange, stratigrafi med andre anlæg m.v.)

Eksempel:

Rektangulært fyldskifte, 35x26 cm

Snittet øst-vest, set fra syd. 25 cm dyb nedgravning med

Anlægget lå i vestenden af hus I og opfattes som en del af denne konstruktion. I anlæggets bundlag fandtes skår fra ældre romersk jernalder.

Fundliste

x-nr. anlæg koordinat genstand

x1 A 320/609 Lerkarskår

x2 B 343/650 Jernstang

Fundbeskrivelse

Alle hjemtagne genstande, jordprøver, træ m.v. forsynes med et fundnummer. Et fundnummer må kun dække over én materialekategori, f.eks. flint, tegl, knogler eller lignende.

Genstandsbeskrivelsen skal indeholde en kort, men præcis beskrivelse af, hvad det enkelte fundnummer dækker over. Meget karakteristiske og snævert daterbare genstande kan evt. beskrives mere omfattende med mål, litteraturhenvielse m.v.

Eksempler:

x1 4 sideskår og 3 randskår fra tykvægget, groftmagret lerkar. Yngre bronzealder – muligvis per. V.

x2 Jordprøve til slemning for makrofossiler.

x3 Næbfibula af bronze med stempelornamentik (Ørsnes 1966 type 3a). 4,5 cm lang, 3,5 cm bred. Dele af næbbet er afbrækket. Nålen mangler, nåleskeden og -hæftet delvis bevaret. Tidlig yngre germansk jernalder.

Tegningsliste

Samtlige anlæg, fund og konstruktioner på den enkelte tegning oplistes.

Eksempel:

Nr. Type Skala Initialer

1: Oversigtsplan over målesystem og tegninger 1:500 MBH

2: Fladetegning med anlæggene A, B, C, D, E, F 1:50 KGT

3: Snit i anlæggene A, B, D og Q 1:20 TAV

Fotoliste

I forbindelse med indtastning af fotolisten er det uhyre vigtigt at afstemme negativnumrene med listens numre. Ved indtastningen beskrives de enkelte billeders motiv, herunder anlægs- konstruktions- eller fundnumre. Hertil angives evt. verdenshjørner på optagelsen.

Eksempel:

Nr. Motiv Fotograf Dato

1-7: Anlæg A i fladen fra vest KGT 2/3 01

8-10 Oversigt over udgravningsfelt KA fra N KGT 2/3 01

Liste over måledata

Elektroniske måledata anføres her i listeform – husk henvisning til plan over målesystem.

Liste over naturvidenskabelige undersøgelser

Evt. naturvidenskabelige undersøgelser inkl. dateringer anføres her.

Matrix

Hvis der er anvendt matrix i forbindelse med udgravningen, kan oplisting/beskrivelse anføres her.